

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 5. Utrùm Angeli sint immortales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

incorporalia comprehendat, & quemadmodum voluerit afficiat. Nam & Angeli Deum metuunt, quia castigari ab eo possunt inenarrabili quodam modo; & demones reformidant Deum, quia torquentur ab eo, ac puniuntur. Quid ergo mirum, si cum sint immortales anime, tamen passibiles sint Deo? Nam cum in se nihil habeant solidum & contrectabile, à solidis & corporalibus nullam vim pati possunt; sed quia in solis spiribus vivunt, à solo Deo tractabiles sunt, cui virtus ac substantia spiritualis est.

Leo Magnus in epist. ad Turbium c. 6. contra asserentes diabolum nunquam fuisse bonum, dicit, fidem veram, que est catholica, omnium creaturarum sive spiritualium sive corporalium bonam consisteri substantiam, & mali nullam esse naturam. Hic creaturas spirituales contradistinguit S. Leo à corporalibus, & demones esse creaturas spirituales, manifestè supponit.

Gregorius Magnus lib. 4. dialogi ad hanc quæstionem, utrum apostata Spiritus, à cælesti gloria dejecti, corporei sint an incorporei; inducit Petrum sic respondentem: *Quis sanum sapiens, esse Spiritus corporeos dixerit?* Juxta S. Gregorium, Angeli mali, adeoque & boni, spiritus sunt, ac proinde incorporeos esse manifestum est; quia esse spiritus corporeos, evidenter repugnat.

Idem lib. 2. Mor. c. 4. docet aliter nos, & Angelos aliter loqui, quia nos ex anima & corpore constamus; Angeli verò, utpote spiritus, expertes sunt corporis. Cum manifestare nosmetipsos cupimus, inquit, quasi per lingue januam egredimur, ut, quales sumus intrinsecus, ostendamus. Spiritus autem natura non ita est, quæ ex mente & corpore composita dupliciter non est. Sed rursus sciendum est, quia ipsa etiam natura incorporea cum loqui dicitur, ejus locutio nequaquam una atque eadem qualitate formatur.

Prætermittendus non est S. Hilarius; nam in tract. in Psal. 137. ad hæc verba, *Et in conspectu Angelorum psallam tibi*, sic de Davide loquitur: Non ergo que videntur in corpore, cerni desiderat: sed ea que spiritualiter natura spirituales continentur, gerere festinat. Et inferius hæc habet: *Oratio ejus (Elisei) ad Dominum, visum incorporeum (Angelorum) etiam puero suo meruit.* In horum igitur assensum humanis auxiliis Angelorum conspectu psallet Propheta, spiritualibus spiritualium operum contemplatione placiturus. Juxta S. Hilarium, Angeli sunt naturæ spirituales & incorporeales, adeoque non corporaliter, sed spiritualiter continentur opera Dei; quanquam humano, hoc est, sensibili modo hominibus possunt assistere, assumendo scilicet corpora aërea, vel aliter in sensus nostros imprimendo.

Cum autem ait c. 5. Comment. in Matth. n. 8. *Nihil est quod non in substantia sua & creatione corporeum sit: & omnium, sive in celo, sive in terra, sive visibilibus, sive invisibilibus, elementa formata sunt.* Nam & animarum species, sive obtinentium corpora, sive corporibus exultantium, corpoream tamen naturæ suæ substantiam sortiuntur: quia omne quod creatum est, in aliquo sit necesse est; corporeum sumit, non propriè, pro eo scilicet, quod molem habet; sed impropiè, pro eo quod finitum & limitatam extensionem habet, sive formalem habeat, ut habent naturæ corporales, sive virtuales tantum, ut habent naturæ spirituales, adeoque pro eo quod est in loco circumscriptivè, vel saltem definitivè. Bonitas hujus interpretationis patet ex his S. Hilarii verbis: *Quia omne quod creatum est, in aliquo sit necesse est; & confirmari potest ex eo quod expressè doceat animam hominis incorpoream esse: nam sic loquitur tract. in Psal. 118. lit. 10. Est ergo in hac rationali & incorporali anima nostra substantia primum, quod ad imaginem Dei factum sit.* Et in tract. in Psal. 130. *Anima humana in hac sensus suis mobilitate ad imaginem opificis sui facta est... nihil in se habet corporale.* Quod si neque Angelum, neque animam dicit esse spiritum, ratio est, quia nomine Spiritus, propriè significati non vult, nisi ens incommutabile & immensum. Spi-

ritus, inquit, lib. 2. de Trin. n. 3. *nec circumscribitur, nec tenetur, qui per naturæ suæ virtutem ubique est, nec usquam abest, in omnibus omnis exuberans.* Juxta S. Hilarium igitur, Angelus est natura spiritalis, quia incorporealis est; non est tamen propriè spiritus, quia ubique non est.

Denique Richardus à S. Viç. lib. 4. de Trin. c. ult. ex professo probat incorporeitatem Angelorum. Patrum testimonio unanimem Scholasticorum Doctorum consensum adjungimus: omnes enim, uno aut altero excepto, tenent Angelos omnino incorporeos esse, duce S. Thoma 1. p. q. 50. a. 1.

Obj. 1. Genes. c. 6. dicitur: *Postquam ingressi sunt Filii Dei ad filias hominum, illaque genuerunt, isti sunt potentes à saculo viri famosi, gigantes scilicet, à filiabus hominum geniti post initum cum Filiis Dei matrimonium.* Atqui per Filios Dei intelliguntur Angeli. Ergo ex Scriptura virtutem habent generandi, adeoque corporei sunt. R. n. min. Nam si per Filios Dei intelligendi sunt Angeli, vel boni, vel mali intelligendi sunt. Neutrum dici potest. Non primum: nam eo tempore, de quo loquitur Scriptura, boni Angeli jam fruebantur cælesti beatitudine, sicut mali jam erant æterno supplicio addicti. At dicere quod Angeli beati uxores duxerint, nimis absurdum est, & repugnat verbis Christi, dicentis Matth. c. 22. *In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in celo.* Non etiam secundum: non enim minus absurdum est dicere quod per Filios Dei intelligendi sunt demones, nec ulquam alibi in Scriptura demones Filios Dei nominari reperies.

Itaque per Filios Dei hic intelligi debent homines, imò intelligi debere Scriptura ipsa sine ulla ambiguitate declarat, cum post verba laudata subjicit: *Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem fecisset in terra, ut observat S. Augustinus lib. 15. de Civ. c. 23.* ubi etiam homines illos, quos Filios Dei nominat Scriptura, dicit fuisse filios Seth; sicut & filias hominum, quas acceperunt uxores, fuisse filias Cain. Quam interpretationem sequuntur alii Patres communiter.

Obj. 2. Septima Synodus approbavit verba Joannis Thessalonicensis, à nobis superius recitata, quibus aperte docet Joannes ille Angelos esse corporeos, aut omnino, aut saltem ex parte. R. negando: Synodus enim approbavit tantum id quod ex verbis illis collegerat Tharasis Patriarcha, videlicet quod Joannes Thess. censuerit Angelos esse pingendos. Patet ex acti Synodi: postquam enim verba Joannis Thessalonicensis recitata fuerunt, Tharasis dixit: *Ostendit Pater quod & Angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & ut homines apparuerunt: tum sacra Synodus dixit: Etiam, Domine. Supple, ostendit quod & Angelos pingere oporteat.*

ARTICULUS V.

Utrum Angeli sint immortales.

Angelos re ipsa nunquam interituros, sed in æternum duraturos esse, fide certum est: nam fides docet bonos Angelos fruituros esse æterna beatitudine, malos verò æterna pœna plectendos, juxta illud Christi, Matth. c. 25. *Discedite à me maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Fide igitur constat, quod Angeli sint aliquo modo immortales. Controversia itaque esse non potest, nisi de modo, quo immortales sunt & incorruptibiles Angeli. Hic ergo quaeritur tantum, utrum Angeli sint immortales & incorruptibiles naturaliter, an non? Pro quo sit

RESPONSIO I.

Angeli sunt naturaliter immortales & incorruptibiles in aliquo vero sensu.

Prob. Illud in vero sensu naturaliter immortale est & incorruptibile, quod à nullo agente creato corrumpi potest: sicut è contra illud naturaliter mortale est & corru-

corruptibile, quod ab agente creato corrumpi potest, ut fatentur omnes. Atqui Angelus à nullo agente creato potest corrumpi. Ergo, &c. *Prob. min.* Illud à nullo agente creato corrumpi potest, quod non est in partes dissolubile: agentia enim creatanea corrumpunt, nec corrumpere possunt subjectum aliquod, nisi dissolvendo illud in partes. Atqui substantia Angeli non est dissolubilis in partes; cum simplex sit, & careat partibus: nam si constaret partibus, molem haberet, adeoque esset, non spiritalis, sed corporea; quod est falsum. Ergo, &c.

Confirm. Illud in vero sensu naturaliter incorruptibile est, quod non habet in se principium naturalis corruptionis, ut patet ex terminis. Atqui Angelus non habet in se principium naturalis corruptionis. Ergo, &c. *Prob. min.* Principium naturalis corruptionis est partium dissolubilitas. Atqui hæc dissolubilitas non habet locum in Angelo, cuius substantia spiritalis est, adeoque simplex, nec habens partes, quæ possint dissolvi. Ergo, &c.

Eadem ratione animam esse naturaliter immortalem probat Maximus Martyr in opusculo de anima, apud Petavium lib. 1. de Angelis c. 5. *Consequens*, inquit, arbitror, esse immortale aliquid ex eo, quod est simplex. . . omne quod corrumpitur, dissolubile est. Quod autem dissolubile est, plures habet partes. . . quam ob rem anima, cum sit simplex. . . non est composita, neque dissolubilis; ideoque corruptionis erit experta, & immortalis.

RESPONSIO II.

In aliquo etiam vero sensu Angeli non sunt naturaliter immortales.

Prob. Illud in vero sensu non est naturaliter immortale, quod non est ex se tale, ut exigat infructuabiliter existere. Atqui Angeli non sunt tales ex se, ut exigant infructuabiliter existere. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam si Angeli tales sunt ex se, ut infructuabiliter exigant existere, certè tales sunt ex se, vel quia ex se habent sufficientiam ad existendum, vel quia ex se habent aliquid, quo Deus necessitatur ad eorum productionem & conservationem. Neutrum dici potest. Ergo, &c.

Prob. min. Non primum: alioquin Angeli sunt entia à se, & existunt independentes ab omni causa producente & conservante; quod est contra fidem: nam fides docet solum Deum esse ens à se, & independentem ab omni causa producente & conservante existere. Non etiam secundum: nam fide certum est Deum liberum esse arbitrii libertate circa ea omnia, quæ ad extra producit & conservat, juxta illud Apostoli Ephel. cap. 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis sue.* Et illud Davidis Psal. 148. ubi loquens etiam de Angelis, sic ait: *Ipsè dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt. Statuit ea in æternum. . . Preceptum posuit, & non prateribit.* Ex quibus verbis habemus, Angelos non esse, nisi quia Deus liberè dixit & mandavit ut essent; nec in esse perpetuò permanens, nisi quia Deus liberè statuit & præcepit, ut perpetuò in esse permanerent. Præterea Angeli, sicut & alia omnia entia creata, non habent bonitatem seu perfectionem essentiali, nisi finitam & limitatam: bonitas autem seu perfectio finita non habet, unde Deum ad sui productionem & conservationem necessitet. Ergo, &c.

In hoc sensu, naturaliter immortales esse Angelos negant Patres multi, ut Hilarius in Psal. 148. n. 5. ubi loquens de creationibus seu de creaturis, quæ in æternitatis sunt substantia constituta, adeoque de Angelis, hæc habet: *Ac ne forte, quod in æternum manerent, naturale illis esse ex substantiæ beatitudine crederetur, subiecit: Preceptum posuit, & non prateribit; ut hoc quod sunt, id est, ut maneat in æternum, non naturæ sue esse intelligant, sed præcepti ejus sit, qui potens sit rebus ex nihilo substitutis naturam æternitatis asserre.*

Cyillus Alex. in assertionem 20. *Quidquid*, inquit, secundum substantiam suam factum est, potest etiam

volente Creatore, in nihilum redigi. . . *Est Angelus immortale quiddam sit, idque ex voluntate & beneficio Creatoris; cum tamen existendi principium habeat, potest etiam finem sortiri. . . Quemadmodum igitur ignis urandi vim habet, sed non Deo; ita & Angelus immortalis quidem est, sed non Deo. Ipse enim solus propriè est immortalis, naturaliter, non per gratiam sicut creatura, firmitatem illam & perpetuitatem in se habens.*

Sophronius in sua ad Sergium epistola, relata in Act. 11. Synodi sextæ: *Intellectualia*, inquit, & invisibilia, . . nullatenus moriuntur, neque corrumpuntur. . . non tamen sunt immortalia per naturam, neque in essentiam incorruptibilem transeunt, sed gratiam eis largitus est (Deus) à corruptione ea & à morte coercentem. Sic hominum anime permanent incorruptæ, sic Angeli immortales perseverant, non naturam. . . incorruptam, propriè immortalē habentes essentiam; sed gratiam à Deo sortiti sunt, quæ immortalitatem largitur, & incorruptionem eis providet.

Damascenus lib. 2. orth. fidei cap. 3. ubi sic ait: *Angelus est. . . natura immortalitatem divinitus consecuta.* Et inferius: *Immortalis item, non quidem natura, sed gratia est Angelus.* Ita enim natura comparatum est, ut quidquid orum habuit, finem quoque aliquando sit habiturum, supple, nisi divinitus consecutum fuerit immortalitatem. Solus enim Deus semper est, necessariò scilicet & essentialiter, quia nimirum solus habet ex se plenam ad existendum sufficientiam, adeoque summam existendi necessitatem.

Ex dictis hæcenus liquet Patres in præfenti controversia inter se non dissentire, nisi apparenter, dum Angelos natura alii, alii verò non natura, sed gratia immortales esse asserunt: nam qui dicunt Angelos immortales esse natura, non aliud volunt, quam eos definire non posse per dissolutionem partium, quia partibus carent, & simplicem habent substantiam, adeoque à nullo agente creato corrumpi possunt. Qui verò dicunt Angelos immortales esse non natura, sed gratia tantum, non aliud volunt, quam eos etiam ex hypothesi quòd existant, nihil habere in se, quo infructuabiliter exigant permanere in esse; sed sicut liberè à Deo producti sunt, ita & liberè ab illo conservari, adeoque ab illo posse destrui, & annihilari per subtractionem influxus illius, quo liberè eos veluti manu tenet in esse. Primi asserentes Angelos esse natura immortales, non negant eos à Deo liberè productos esse, & liberè conservari, eis à Deo existendi terminum potuisse constitui, eos à Deo posse in nihilum redigi, eosque in æternum extituros: quia Deus liberè vult eos in æternum existere. Secundi verò negantes Angelos immortales esse natura, non asserunt eos constare partibus, quæ naturaliter dissolvi possint, adeoque eos ab aliquo agente creato posse corrumpi.

Obj. Angeli in nullo vero sensu immortales sunt natura: nam Apostolus 1. ad Timoth. c. 6. dicit de Deo: *Qui solus habet immortalitatem.* Ergo, &c. R. n. ant. *Ad prob. R.* Apostolum hic per immortalitatem intelligere omnimodam immortalitatem seu indestructibilitatem. Solus autem Deus habet immortalitatem in hoc sensu: solus enim summam habet necessitatem existendi, solus essentialiter caret principio & fine, solus habet ex proprio fundo sufficientiam ad existendum, solus non indiget extrinseco agente, ipsum producente, & productum conservante.

Amplius, Deus nullo pacto destructibilis est: nam si potest aliquo pacto destrui, vel quia potest corrumpi per partium dissolutionem; at hoc non: substantia enim divina simplicissima est, adeoque caret partibus: vel quia potest annihilari per subtractionem influxus agentis extrinseci, ipsum in esse tenentis; at hoc non: nam Deus existit à se, adeoque independentem ab omni agente extrinseco, in ipsum influente. Angelus verò non potest quidem corrumpi per dissolutionem partium, quia simplex est, & partium expertus: unde aliquo modo indestructibilis est natura-

naturaliter, relatè scilicet ad quodlibet agens creatum; at potest annihilari per subtractionem influxus divini, quo tenetur in esse: non enim existit à se, sed dependenter à Deo; à quo liberè productus est, & liberè productus liberè conservatur: unde relatè ad Deum non est indestructibilis simpliciter & antecedenter, sed secundum quid tantum, & consequenter ad actum liberam; quo Deus immobiliter decrevit eum conservare in æternum; adeoque relatè ad Deum non est indestructibilis natura, sed gratia tantum, ut dicunt Patres in Resp. II, citati, & cum illis S. Ambrosius lib. 3. de fide cap. 2. *Nec Angelus, inquit, immortalis est naturaliter, cuius immortalitas in voluntate est Creatoris... Alia immortalitas, qua donatur (qualis est immortalitas Angelorum,) alia que sine capacitate mutabilitatis est semper (qualis est immortalitas Dei) qui cum summam habeat ex proprio fundo existendi necessitatem, non precario, sed per essentiam suam immortalis est, adeoque omnimodè indestructibilis & invariabilis.*

ARTICULUS VI.

Utrum Angeli producti fuerint; à quo, quando, ubi, & in quanto numero producti fuerint.

RESPONSIO I.

Angeli non sunt improducti. Est de fide, & prob. breviter. Unicum est ens improductum, Ergo, &c. Prob. ant. Ens improductum est ens à se existens. Atqui unicum est ens à se existens. Ergo, &c. Prob. min. Ens à se existens est ens illimitatum in omni genere perfectionis: non enim habet unde limitetur. Ergo est ens, quo nihil melius esse vel etiam cogitari potest. Atqui ens quo nihil melius esse vel cogitari potest, unicum est: nam de talis entis ratione est, quod sit supremum. Supremum autem unicum est, ut patet ex terminis. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Angeli omnes producti fuerunt à Deo per creationem.

Est de fide, & prob. 1. ex Scriptura. Nam Psal. 148. regius Plates, creaturis multis, inter quas Angelos recenset, ad laudandum Deum invitatis, sic prosequitur: *Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt.* Et Apostolus ad Coloss. c. I. loquens de Christo, sic ait: *In ipso condita sunt universa, in cælis & in terra, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.*

Prob. 2. ex Conciliis. Nam Conc. Nicænum in Symbolo dicit: *Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli & terre, visibilium omnium & invisibilium.* Et Conc. Later. c. Firmiter, de Deo dicit, quod sit creator omnium visibilium & invisibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotentis virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam.

Prob. 3. Ex unanimi consensu Patrum, pro quibus omnibus S. Augustinus lib. II. de Civ. c. 9. in verba Psalmi 148. à nobis laudata sic disserit: *Etiam hic apertissime à Deo factos esse Angelos, divinitus dictum est, cum eis inter cetera cælestia commemoratis, insertur ad omnia: Ipse dixit, & facta sunt.*

Prob. 4. ratione. Quia vel Angeli producti sunt, vel sunt improducti, & entia à se. Non secundum, ut patet ex Resp. I. Ergo primum. Rursus, cum sint completæ substantiæ, vel producti sunt per generationem, vel per creationem. Non primum: nam Angeli sunt substantiæ simplices, & substantia simplex generari non potest: quod enim generatur, fit ex subiecto præexistente & inexistente, adeoque non simplex, sed ex partibus compositum est. Ergo secundum. Atqui quod producitur per creationem, à solo Deo

producitur: solus enim Deus creare potest; quia rem ex nihilo subiecti, quam ex nihilo sui producere solus omnipotens est. Ergo omnes Angeli per creationem producti sunt; & quia per creationem producti sunt, à solo Deo producti sunt. Ergo omnes Angeli producti sunt à Deo per creationem.

Addo omnes simul creatos fuisse. Nam 1. omnes uno & eodem instanti creati potuerunt à Deo; alioqui Deus non esset omnipotens. 2. Quod successive tantum creati fuerint, nulla ratione suaderi potest. 3. Simul omnes creatos fuisse, Patres vel apertè significant, vel expresse docent, ut Theodoretus lib. 3. adversus Græcos, ubi sic ait: *Naturam eorum Spirituum, qui videri non possunt, nequaquam ex duobus constituit, sed universam simul semelque creavit. Quot enim millia eorum Spirituum ab initio esse sanxit, tot repente simul produxit.*

Ex dictis apparet absurditas sententiæ nonnullorum veterum, qui docuerunt non omnes Angelos à Deo procreatos fuisse, sed alios ab aliis propagatos & genitos. Hanc opinionem securus esse videtur Gregorius Nyss. in libro de officio hominis, ubi dicit homines in statu innocentie ab hominibus fuisse propagandos sine usu conjugii, sicut abque usu conjugii inter Angelos alii ab aliis propagati fuerunt. *Apertissime, inquit, respondebimus roganti, quomodo sine conjugio esse homo potuisset; si dicamus, hoc in nobis perinde fieri potuisse, atque in Angelis, qui & ipsi expertes sunt conjugii.*

RESPONSIO III.

Angeli non fuerunt à Deo creati ab æterno.

Est de fide, & prob. 1. ex Script. Nam dicitur de Filio Dei Prov. c. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.* Et Eccl. c. 24. *Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam.* Et Coloss. c. I. *Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creature.* Unde sic argumentor breviter. Si Angeli fuerunt à Deo creati ab æterno, Filius in divinis non fuit à Patre genitus, antequam existeret ulla creatura, ut patet ex terminis. Conf. evidenter repugnat Scripturæ. Ergo, &c.

Prob. 2. ex Conc. Later. IV. c. Firmiter, ubi dicitur: *Firmiter credimus... quod unus solus est verus Deus æternus... creator omnium invisibilium & visibilium... qui sua omnipotentis virtute, simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam.* Quibus verbis apertè definitur, solum Deum ab æterno extitisse, cetera verò omnia entia, tam invisibilia, quales sunt Angeli, quam visibilia, qualia sunt cælum & terra, aliquando cœpisse.

Constat igitur Angelos non fuisse creatos ab æterno; sed quaeritur utrum ante mundum corporeum, an cum ipso mundo corporeo creati fuerint? Ante mundum corporeum creatos fuisse docuerunt Græcis Patribus, Basiliius hom. I. in hexameron, ubi sic ait: *Erat sane status quidam mundi generatione superior, abstractis illis à concretionem materia potentis mundo præstantioribus pro decoro accommodatus, temporis etiam conditione anterior, æternus ac perpes, hoc est, perpetuò duraturus. Per potentias autem illas à concretionem materia abstractas, seu incorporeas, manifestè intelligit Angelos, quos proinde ante hunc aspectabilem mundum vult esse conditos.*

Gregorius Nazian. orat. in nativitatem Christi, ubi sic loquitur: *Quoniam summo illi bono nequaquam satis erat sua ipsius solum contemplatione moveri, sed bonum illud diffundi ac propagari oportebat, ut plura essent qua beneficio afficerentur... primum Angelos & cælestes Spiritus cogitavit... Sic igitur atque ob has causas intellectibilis mundus ab eo creatus est... Posteaquam autem primas creationis partes præclare constitutas vidit, alterum mundum cogitavit materia constantem & aspectabilem, &c.*

Damascenus lib. 2. orthod. fid. c. 3. ubi hæc habet: *Nonnulli, inquit, eos (Angelos) ante alias omnes res conditas procreatos fuisse censent: quemadmodum his*